

Issue X (2024)

S. Kılıç Aslan, *Lycian Families in the Hellenistic and Roman Periods, A Regional Study of Inscriptions: Towards a Social and Legal Framework*. Brill Studies in Greek and Roman Epigraphy vol. 19, Leiden & Boston 2023. Brill, xvii+401 Sayfa. ISBN: 9789004548411

Selcen KÖROĞLU

 0009-0003-7704-4220

The entire contents of this journal, *Libri: Journal of Epigraphy, Translation and Review* is open to users and it is an 'open access' journal. Users are able to read the full texts, to download, to copy, print and distribute without obtaining the permission of the editor and author(s). However, all references to the articles published in the e-journal *Libri* are to indicate through reference the source of the citation from this journal.

Libri, is a peer-reviewed journal and the articles which have had their peer reviewing process completed will be published on the web-site (journal.phaselis.org) in the year of the journal's issue (e.g. Issue X: January-December 2024). At the end of December 2024 the year's issue is completed.

Responsibility for the articles published in this journal remains with the authors.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Citation Köroğlu S. 2024, *Lycian Families in the Hellenistic and Roman Periods, A Regional Study of Inscriptions: Towards a Social and Legal Framework*. Yazar: Kılıç Aslan S. *Libri* X, 9-102. DOI: 10.5281/zenodo.14539986

Received Date: 15.12.2024 | Acceptance Date: 17.12.2024

Online Publication Date: 21.12.2024

Article Type: Book Review

Editing: Phaselis Research Project
www.libridergi.org

S. Kılıç Aslan, *Lycian Families in the Hellenistic and Roman Periods, A Regional Study of Inscriptions: Towards a Social and Legal Framework.* Brill Studies in Greek and Roman Epigraphy vol. 19, Leiden & Boston 2023. Brill, xvii+401 Sayfa. ISBN: 9789004548411

Selcen KÖROĞLU *

Selen Kılıç Aslan'ın Ludwig-Maximilians-Universität'de 2020 yılında tamamladığı doktora tezinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş versiyonu olarak 2023 yılında basılan kitap Hellenistik ve Roma dönemi Likya aile yapısını sosyal ve hukuki bir çerçevede incelemektedir. Likya bölgesinin en zengin epigrafik kaynağı olan mezar yazıtlarından yola çıkarak aile yapısını başlıca üç temel kavram olan evlilik, çocuk ve miras üzerinden inceleyen söz konusu eser, hem Likya mezar yazıtlarındaki terminolojiye bu bağlamda açıklık getirmekte hem de bu yazıtlar sayesinde tespit edilebilen sosyal ve hukuki uygulamaları okuyucuya sunmaktadır. Kitap, epigrafinin sadece toplumsal ve tarihsel olaylar için değil doğrudan bireyler arasındaki aile ilişkileri ve özel hukuk için de önemli bir kaynak olduğunu açık bir şekilde ortaya koyması bakımından önemlidir.

Kitap, Introduction (*Giriş*), Chapter 1: Kinship and Family (*Bölüm 1: Akrabalık ve Aile*), Chapter 2: Marriage (*Bölüm 2: Evlilik*), Chapter 3: Children (*Bölüm 3: Çocuklar*), Chapter 4: Property and Inheritance (*Mülkiyet ve Miras*) ve Conclusion (*Sonuç*) olmak üzere toplamda 6 bölümden oluşmaktadır. Ayrıca kitapta 18 şema, 13 tablo ve biri Likya bölgesinin coğrafi sınırlarını ve komşularını gösteren, diğeri ise Likya bölgesinde kentler arasındaki evlilik ağını gösteren 2 harita yer almaktadır. Dipnotlar sayfa sonunda yer alırken kitap sonunda kaynakça ve Index Locorum (380) ve Index of Greek, Latin and Lycian Terms and Phrases (399) olmak üzere yazıt ve terim indeksleri yer almaktadır.

Giriş bölümünde (1-28) yazar, Likyalıların özgün kimlik anlayışlarına ve sosyal farklılıklarına dikkat çekerek, bölgesel bir araştırmanın önemini ve gerekliliğini vurgularken çalışmanın yapılacağı bölgenin coğrafi sınırlarını çizmiş (5), Likya aileleri hakkında yapılan ve kendisinin de eserinde başvuracağı modern çalışmaları (8) tanıtmış ve son olarak çalışma boyunca ele alınacak Likya bölgesi mezar (12) ve hatıra yazıtlarını (23) tanıtarak çalışmasının araştırma konusu, coğrafi sınırlar ve materyal bakımından sınırlarını çizmiştir. Bu giriş çalışmanın ne kadar geniş kapsamlı ve çok katmanlı olduğunu ortaya koymaktadır.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri, Antalya/Türkiye. s.oztuncel@gmail.com | 0009-0003-7704-4220

Akrabalık ilişkileri ve ailenin ele alındığı birinci bölümde (29-93), çalışmanın en temel adımlarından olan mezar yazıtlarında yer alan akrabalık terimleri tespit edilmiş ve üst soy (29), alt soy (31), diğer akrabalıklar (37), evlilik yoluyla oluşan akrabalıklar (49) şeklinde farklı başlıklar altında derlenmiştir. Okuyucunun kendi anadilinde dahi karışıklık yaratabilecek bu konu soyağacı şemalarının da yardımıyla sistemli ve net bir şekilde ele alınarak anlaşılır şekilde okuyucuya aktarılmıştır. Bu bölümün devamında Likya bölgesinde oldukça sık rastlanan aile mezarları (55) hakkında bilgi verilmiş ve Olympos kenti özelinde mezar yazıtlarına dahil edilen, hayatta olan ya da hayata gelecek olan aile üyeleri, dahil olma sıraları, dahil edilme veya edilmeme sebepleri hakkında detaylı inceleme sunulmuştur. Aynı bölümde aile mezar yazıtlarından yola çıkılarak Likya bölgesindeki hanehalkı yapılanması (82) hakkında mezarı ya da hatıra anıtını yaptıranlar ile aile mezarına ya da söz konusu hatırate dahil edilenler değerlendirilerek bir çıkarım yapıp yapılamayacağı tartışılmıştır. Açıklanan konuya ilişkin tüm yazıtlardan alınan epigrafik verilerin bir tabloya dönüştürülmesi, bu konudaki yazıtları incelemeksizin tek bir tablo üzerinden tüm verileri görebilmeyi mümkün kılmıştır. Bu durum epigrafi alanında çalışan veya çalışmayan her okuyucunun epigrafik veriyi anlamasını kolaylaştırarak genel bir bakış sağladığından oldukça faydalıdır.

Evliliğin ele alındığı ikinci bölümde (94-192) öncelikle evliliğin meşruiyeti (94) ile hangi terimlerin meşru evlilik bağı varlığına işaret ettiği [ἀνήρ ve γυνή (94), σύμβιος (97), γαμετή (99), πόσις ve ἄλοχος (101)] açıklığa kavuşturulmuştur. Bölgedeki çeyiz (101) uygulamasının ve çeyizin hukuki durumunun mezar yazıtlarından sağlanan epigrafik kanıtları ve bazı kronolojik değerlendirmeler (105) başlığında konu edilen dönem öncesi öncül uygulamalar hakkında bilgi verilmiştir. Likya bölgesinde mezar yazıtları aracılığıyla tespit edilen tüm aile içi evlilik (107) verileri (biyolojik ve evlat edinme yoluyla) kardeşler arasında evlilik (108), pek yaygın olmadığı tespit edilen dayı/amca-yeğen evlilikleri (118), Likçe yazıtlar aracılığı ile erken dönemde de varlığı belgelenen ve soyağaçları çok iyi bilinen Likya'nın önemli aileleri arasında da mevcut olan kuzenler arası evlilikler (122) incelenerek Likya toplumunda aile içi evlilik analitik bir bakışla (132) incelenmiştir. Aile dışı evlilikler (137), yaygın bir uygulama olduğu anlaşılan farklı Likya şehirleri vatandaşları arasında gerçekleşen evlilikler (137), T. Flavius Titianus'un kökenlerinin incelendiği ek (142) ve sonrasında bu evliliklerin yasal altyapıları (145) ve yakın aile üyelerinin [eşler (147) ve çocuklar (156) için ayrı ayrı olmak üzere] vatandaşlık hakları bakımından incelenirken Likyalılar ve Likyalı olmayanlar arasında gerçekleşen evlilikler (158), Likya'da yerleşik yabancılarla yapılan evlilikler (158) ve Likya dışındaki şehirlerde yapılan evlilikler (162) (Kibyra örneği üzerinden) olarak iki ayrı başlıkta incelenmiştir.

Evliliğin tüm yönlerini hukuki ve sosyal açıdan ele alan çalışma evliliğin sona erme şekillerini (166) epigrafik kaynaklarda nadiren rastlansa da boşanma (166) ve diğerine göre daha sık rastlandığı anlaşılan ölüm nedeniyle sona erme (167) olarak iki bölümde açıklamıştır. Evliliğin herhangi bir yolla sona ermesi yeniden evlenme durumu, yeniden evlenmeler neticesinde meydana gelen yeni aileler (170) ve yeniden evlenmelerin sıklığı (174) da çalışma kapsamında detaylı şekilde incelenmiştir.

Bu bölümde son olarak Roma vatandaşları ve *matrimonium iustum* (176) üst başlığı altında Roma vatandaşlarının vatandaş olmayanlarla (*peregrini*) evlenmeleri durumunda Roma hukukuna göre evliliğin hukuki durumu, yasal olarak tanınabilmesini sağlayan hukuki düzenlemeler (*conubium*) (176) antik kaynaklar da değerlendirilerek açıklanmış ve ardından Likya bölgesindeki durum (184) ortaya konmaya çalışılmıştır. Söz konusu bölüm yine harita, tablo ve soyağacı şemalarıyla destelenerek okuyucuya çok daha açıklayıcı bir okuma olanağı sunulmuştur.

Üçüncü bölümde (193-310) özgür doğan biyolojik çocuklar ve meşruiyet sorunu (193) çocuklar için kullanılan terimlerin hukuki incelemesi (193), isimlendirme (nomenclature) ve kimikleme/kimlik tanımlaması (identification) (194) ile gayrimeşru (yasal evlilik dışı doğan) çocukların hukuki statüleri (210) şeklinde 3 ana başlıkta incelenmiştir. Mezar yazıtları ile ilgili en karmaşık konulardan biri olan isimlendirme ve kimlik tanımlaması sorunları detaylı bir şekilde patronimik, papponimik, metronimik ve mammonimik isimler ile farklı isimlendirme şekilleri (194), kişi adları yanındaki genetik formulu isimlerin her zaman anne baba ismi olmayabileceği problemi (199), genetik formda kadın ismi ile tanımlanan/kimliklendirilen kişilerin genel analizi (207) başlıkları altında detaylıca analiz edilmiştir.

Evlad edinilen çocuklar (217) ise, yazıtlarda kullanılan Hellence evlat edinme formülasyonları ve terminolojisi (217) detaylı şekilde incelendikten sonra, evlat edinmeye sadece Likya özelinde değil tüm antik dünyada genel bir bakış ile tespit edilen evlat edinme nedenleri olan γηροτροφία (=yaşlı bakımı) (235), mülklerin devri (236), mezar kültlerinin incelenmesi (238) ve yazarın evlat edinme nedenleri üzerine yaptığı çıkarımlarla (250) incelemeye alınmıştır. Devamında evlat edinme ve evlat edinilme için gerekli şartlar (251), kadınların evlat edinilmesi (257) ve edinmesi (274) incelendikten sonra Romalıların evlat edinmesi (279), bir Romalı tarafından evlat edinilenlerin isimlendirilme problemleri (279), *-ianos* ile biten isimler (280), Hellence evlat edinme formülasyonunun Roma *tria nominaları* ile kullanılması (283), Roma vatandaşları ile vatandaş olmayanlar arasında evlat edinmeler (289) incelenmiştir. Yazar bu bölümde de sık sık başvurduğu verileri tablolaştırma yöntemini yine kullanmış, hatta kadınların evlat edinilmesi konusunda sadece Likya bölgesi ile sınırlı kalmayıp Asia Minor'den bu konuda ele geçen tüm yazıtların verilerini bir tabloya dönüştürerek okuyucuya bölge, kent, bağlam, formülasyon, evlat edinilenin kim olduğu, yazıtın tarihlenmesi, kaynak bilgilerini sadece birkaç sayfa içerisinde sunmuştur.

Çocuklar bölümünde son olarak hanede yetiştirilen diğer çocuklar (291) konusu ele alınmış ve bu çocukları tanımlamak için kullanılan τρέφειν, ἀνατρέφειν (292), θρεπτός (297), τροφίμος (303), σύντροφος (306), τροφεύς, τροφός (308) terimleri tek tek incelemiştir. Bu bölümde son olarak evlat edinilenler dışında biyolojik olmayan çocuklar için kullanılan terminoloji Likya bölgesinden elde edilen veriler çerçevesinde değerlendirmiştir (310).

Dördüncü bölümde mülkiyet ve miras (311-345), mirasçılık hakları ile ilgili terminoloji ve ifadeler [ἀγχιστεῖς, ἔγγιστα γένους (311), κατὰ γένος, διὰ γένους (318), κατὰ διαθήκην ve benzer ifadeler (320), κληρονόμος and διάδοχος(322)], miras yoluyla alt soylara aktarılan mezarlar (325) ile mezar sahibi olarak kadınlar (332), ἐπίτροποι olarak kadınlar (336), mirasçı

ve vasiyetname aracılığıyla mirasbırakan olarak kadınlar (337) başlıkları altında kadınlar ve mülkiyet konusu (331) incelenmiştir.

Yazar ayrıca bu bölüme ilkinde Ketesikles nam-ı diğer Krasadas'ın kimliği ve aile soyağacını değerlendirdiği (341), ikincisinde ise Kolalemis'in torunu Ptolemaios II ailesine ilişkin önerilerde bulunduğu (344) iki ek bölüm eklemiştir.

Sonuç bölümünde (346-353), kitap boyunca sunulan kapsamlı araştırma ve incelemenin sonuçları, Likya bölgesinin aile hukukuna ve sosyal yapısına ilişkin uygulamalar ortaya konmuş ve hem tespit edilen uygulama ve durumların bütün Likya bölgesinde bir uygulama birliği olarak karşımıza çıktığı tespiti yapılmış hem de bu uygulamaların Hellen ve Roma dünyası ile benzerlikleri ve farklılıkları değerlendirilmiştir.

Kitapta Likya bölgesinin tüm mezar yazıtları aile yapılanmaları bağlamında epigrafik, hukuki ve sosyolojik açılardan incelenirken hem antik kaynaklar hem de Hellen ve Roma dünyasının bilinen uygulamaları incelemeye dahil edilerek okuyucuya hem Likya özelinde hem de genel olarak antik dünyadaki durum hakkında bilgi sunulmuştur. Böylece yazar, sadece Likya bölgesinin aile yapısını sosyal ve hukuki bağlamda anlamak için değil aynı zamanda antik dönem aile ve kişiler hukukunu anlamak için de başvurulabilecek çok önemli bir eser meydana getirmiştir. Döneminde kullanılan materyal gereği elimizde çok kısıtlı kaynağı olan bireylere ait hukuki ilişkiler ve durumlar üzerinde yapılan bu sistematik ve çok boyutlu çalışma sayesinde, aslında hepsi birer kişisel mülk ve beyan olan mezar yazıtlarının sağladıkları veriler açısından ne kadar zengin olduğu ve bireylerin hukukunu anlamının toplumu ve antik dünyadaki yaşayışı anlamak için gerekli olduğu ortaya konmuştur. Yazarın "Likya epigrafisi daha fazla araştırma için büyük umut vaat ediyor" cümlesiyle bitirdiği kitabın kendisi de şüphesiz bu alanda yapılacak çalışmalar için yol gösterici olacaktır.